

Paramedische herstelzorg na COVID-19 – inzicht in verloop van de eerstelijns zorg over de tijd

Willemijn Meijer, Renee Veldkamp, Koen Verburg, Rob de Bie, Thomas Hoogeboom

Na een besmetting met het SARS-CoV-2 virus ervaart een deel van de patiënten langdurig klachten. Tijdens het herstel kunnen patiënten gebruik maken van basisverzekerde zorg gegeven door diëtisten, fysiotherapeuten, oefentherapeuten, ergotherapeuten en logopedisten. De overheid heeft hiervoor de paramedische herstelzorg regeling ingesteld waarbij alle patiënten tot een jaar lang toegang kunnen krijgen tot eerstelijns paramedische zorg. Sinds het uitbreken van de pandemie werd steeds meer inzicht verkregen over het virus, het verloop van COVID-19 en mogelijke behandelingen. Op basis daarvan werden behandelrichtlijnen* opgesteld en bijgesteld. Ondertussen veranderde het virustype meermaals en kwamen vaccins beschikbaar. Deze snelle veranderingen in kennis, beleid en context hebben waarschijnlijk ook de behandelingen in het kader van de paramedische herstelzorg beïnvloed. In deze factsheet wordt het verloop van de paramedische herstelzorg sinds het uitbreken van de pandemie weergegeven. Op basis van informatie uit zorgregistraties beschikbaar voor fysiotherapie, oefentherapie, diëtetiek en logopedie werd er hierbij gekeken naar het type patiënten en naar de omvang van de geleverde paramedische zorg in de eerste lijn sinds het uitbreken van de pandemie.

Voor het bepalen van de geleverde zorg door de fysio- en oefentherapeuten is gebruik gemaakt van gecombineerde data uit de registraties van Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn, de Landelijke Database Oefentherapie en de Landelijke Database Kwaliteit. De disciplines fysio- en oefentherapie zijn in deze factsheet samengevoegd, omdat fysio- en oefentherapeuten op basis van dezelfde richtlijnen behandelden. Voor informatie vanuit logopedie en diëtetiek is gebruikt gemaakt van Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn. Voor ergotherapie is geen zorgregistratie beschikbaar. De data werden bekeken per behandelingsaflevering, waarbij alle geregistreerde behandelingsafleveringen voor COVID-19 sinds het uitbreken van de pandemie (maart 2020) werden geïnccludeerd. Voor fysio- en oefentherapie was informatie beschikbaar tot december 2022 en voor diëtetiek en logopedie was informatie beschikbaar tot mei 2022. Voor het bepalen van de omvang van de geleverde zorg (de duur van een behandelingsaflevering in weken en het aantal zittingen in die behandelingsaflevering), zijn alleen afgesloten behandelingsafleveringen meegenomen (zie Box 1).

* Formeel gezien geen richtlijnen maar professioneel specifieke standpunten, adviezen en handreikingen – in de wandelgangen bekend staand als COVID behandelrichtlijnen.

Box 1: Definities

Data wordt geanalyseerd per behandelingsperiode: een traject van geregistreerde verrichtingen bij een patiënt voor de diagnose COVID-19. Verrichtingen worden gedeclareerd op basis van bijbehorende prestatiecodes. Een zitting kan bestaan uit meerdere verrichtingen. Een zitting is gedefinieerd als een datum waarop door de therapeut een verrichting is geregistreerd, ongeacht het aantal geregistreerde verrichtingen op die datum. Een behandelingsperiode bestaat uit een aantal zittingen. De duur van een behandelingsperiode is het aantal weken tussen de eerste en de laatste geregistreerde zitting binnen die behandelingsperiode. De omvang van de geleverde zorg (i.e., de duur en het aantal zittingen) wordt enkel weergegeven over afgesloten behandelingsperiodes, omdat van nog lopende behandelingsperiodes de omvang van de geleverde zorg nog niet vaststaat. Een behandelingsperiode wordt als afgesloten beschouwd indien de therapeut een 'datum evalueerend' of een 'reden einde zorg' heeft ingevuld, of na 60 dagen zonder zitting.

Welke patiënten ontvingen paramedische herstellende zorg

Er werden 50.013 behandelingsperiodes geïdentificeerd voor 47.369 patiënten die zorg ontvingen van een fysiotherapeut en/of oefentherapeut. In de diëtetiek registratie binnen Nivel Zorgregistratie werden 1123 behandelingsperiodes voor 1091 patiënten gevonden en binnen de logopedie registratie 616 behandelingsperiodes voor 614 patiënten. Voor sommige patiënten zijn dus meerdere behandelingsperiodes geregistreerd binnen één registratie. Dat kan op een ander moment in de tijd zijn of bij een andere behandelaar (fysiotherapeut of oefentherapeut). De gemiddelde leeftijd en het percentage vrouwen per discipline is weergegeven in Tabel 1. Opvallend is hierbij het hogere aandeel vrouwen onder patiënten die zorg van de logopedist ontvingen.

Tabel 1. Leeftijd en geslacht van patiënten in de registraties die paramedische herstellende zorg ontvingen.

Paramedische discipline	Gemiddelde leeftijd (sd)	Vrouwen (%)
Fysiotherapie & oefentherapie (N=47.369)	51 (16)	64
Diëtetiek (N=1091)	53 (16)	62
Logopedie (N= 614)	51 (13)	76

Box 2: Selecties en toelichting figuren

Bij behandelingsperiodes die bestonden uit een reeks van meerdere zittingen, maar waarbij aan het begin of het einde van die behandelingsperiode een enkele zitting stond geregistreerd met meer dan 60 dagen zonder zitting tot die reeks, is die enkele zitting verwijderd. Daarnaast werden bij fysiotherapie & oefentherapie behandelingsperiodes die bestonden uit slechts één zitting geëxcludeerd (3,6%). Hierbij is de aanname dat bij fysio- en oefentherapie doorgaans meerdere zittingen nodig zijn om een doel te bereiken en dat een enkele zitting waarschijnlijk geen daadwerkelijke behandeling was. Bij logopedie zijn behandelingsperiodes die bestaan uit een eenmalige zitting wel geïnccludeerd.

De periode waarover gerapporteerd wordt kan verschillen tussen figuren, afhankelijk van de beschikbaarheid van informatie. In de registraties was er voor fysio- en oefentherapie informatie beschikbaar tot december 2022 en voor diëtetiek en logopedie tot mei 2022. Daarnaast wordt er alleen gerapporteerd over tijdsperiodes waarin voor alle weken of maanden informatie van minimaal 10 behandelingsperiodes beschikbaar was. Als laatste is de weergegeven periode in de figuren over de omvang van de zorg korter, omdat anders de beschikbare tijd in de registratie waarbinnen een behandelingsperiode kan worden afgesloten te beperkt wordt. Er zou dan een vertekening ontstaan, omdat naar het einde toe alleen relatief korte behandelingsperiodes al kunnen worden afgesloten.

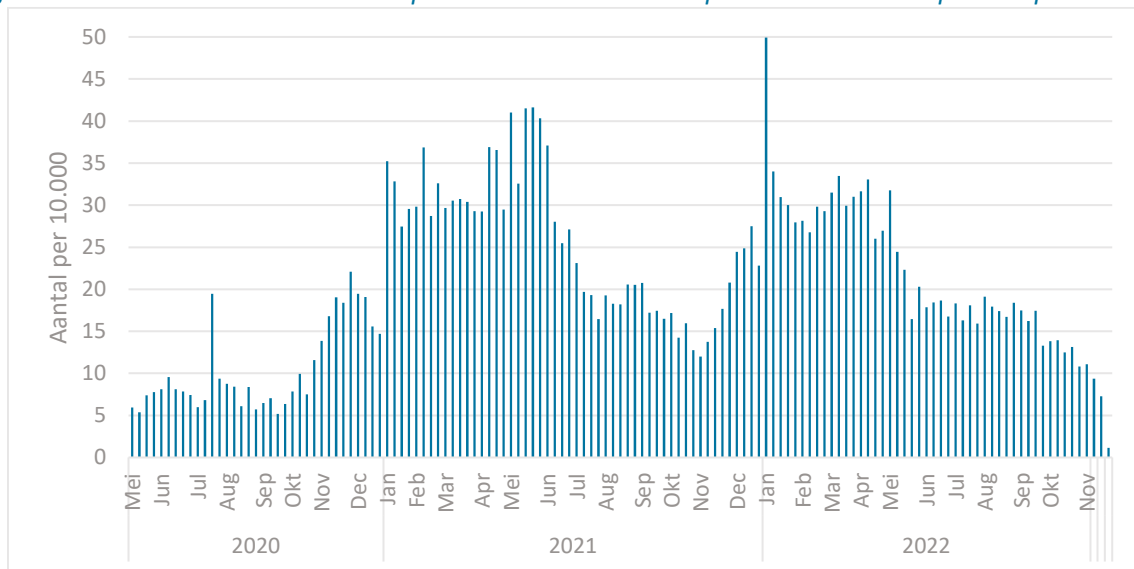
Zorg door de fysio- en oefentherapeut

Van de 50.013 geregistreerde behandel episodes in ongeveer 800 praktijken is in kaart gebracht wanneer die episodes zijn gestart, dus wanneer de patiënt een eerste zitting had bij de fysiotherapeut of oefentherapeut. Hiervan konden 45.208 behandel episodes (90,4%) als afgesloten worden beschouwd (zie Box 1). Van deze afgesloten behandel episodes is de duur van de behandel episode en het aantal zittingen in kaart gebracht.

Aantal nieuw gestarte behandel episodes per week

In Figuur 1 is per week het aantal startende behandel episodes voor COVID-19 per 10.000 behandel episodes met minimaal één zitting in die week in de registraties weergegeven. In 2020 loopt het aantal behandel episodes voor COVID-19 op, met een sterkere stijging in het najaar van 2020. In de eerste helft van 2021 en 2022 is er een hoger aantal gestarte behandel episodes voor COVID-19 te zien, met een daling in de tweede helft van het jaar.

Figuur 1: Aantal startende behandel episodes voor COVID-19 op 10.000 behandel episodes per week.

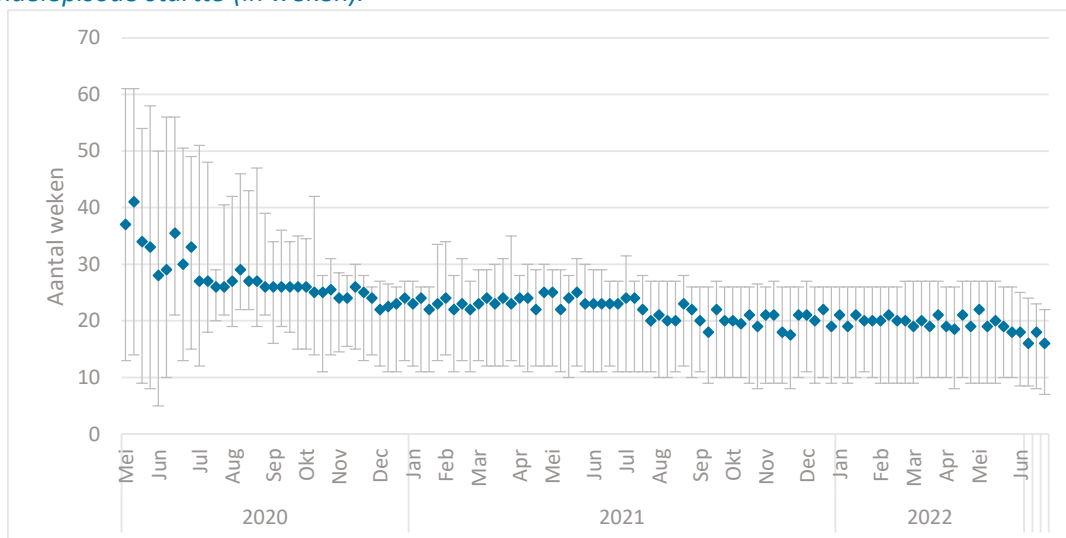
Box 3: Mediaan en interkwartielafstand

Het aantal zittingen per behandel episode en de duur van een behandel episode in weken zijn beide niet normaal verdeeld. Dat betekent dat we daar de mediaan met een interkwartielafstand (de 'interquartile range' (IQR)) presenteren. De mediaan is de waarde waarbij precies de helft van de metingen eronder liggen en de helft van de metingen erboven. De IQR loopt van het eerste kwartiel (25% van de gemeten waarden ligt hieronder) tot het derde kwartiel (75% van de meetwaarden ligt hieronder) en omvat de 50% van de meetwaarden; immers 25% ligt onder de laagste waarde van de IQR en 25% ligt boven de hoogste waarde van de IQR.

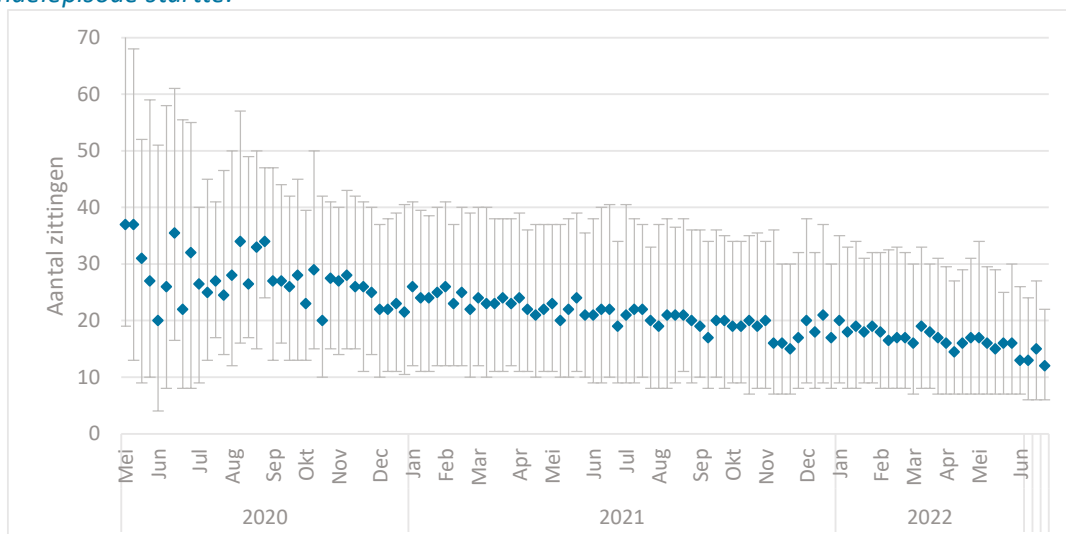
Omvang zorg

De omvang van de zorg door fysio- en oefentherapeuten is bepaald op de 45.208 afgesloten behandel episodes. Een afgesloten behandel episode duurde gemiddeld 21 weken (mediaan; IQR: 10-27) en bestond uit 19 zittingen (mediaan; IQR: 9-35). Figuur 2 laat de duur in weken (mediaan en IQR) van de afgesloten behandel episodes per startweek van die behandel episode zien voor de periode mei 2020 – juni 2022 (zie Box 2). In Figuur 3 is het aantal zittingen (mediaan en IQR) in een afgesloten behandel episode per startweek van die behandel episode weergegeven. Voor de behandel episodes die gestart werden in de eerste maanden na de start van de pandemie in Nederland, lagen zowel de duur als het aantal zittingen per behandel episode iets hoger dan bij later gestarte behandel episodes. Ook de variabiliteit tussen behandel episodes was hoger aan het begin van de pandemie. Na een paar maanden lijkt dit te stabiliseren met een kleinere variabiliteit tussen behandel episodes en weinig fluctuaties over de tijd.

Figuur 2: Duur van een afgesloten behandel episode (mediaan, IQR) per week waarin die behandel episode startte (in weken).

Figuur 3: Aantal zittingen (mediaan, IQR) per afgesloten behandel episode per week waarin die behandel episode startte.

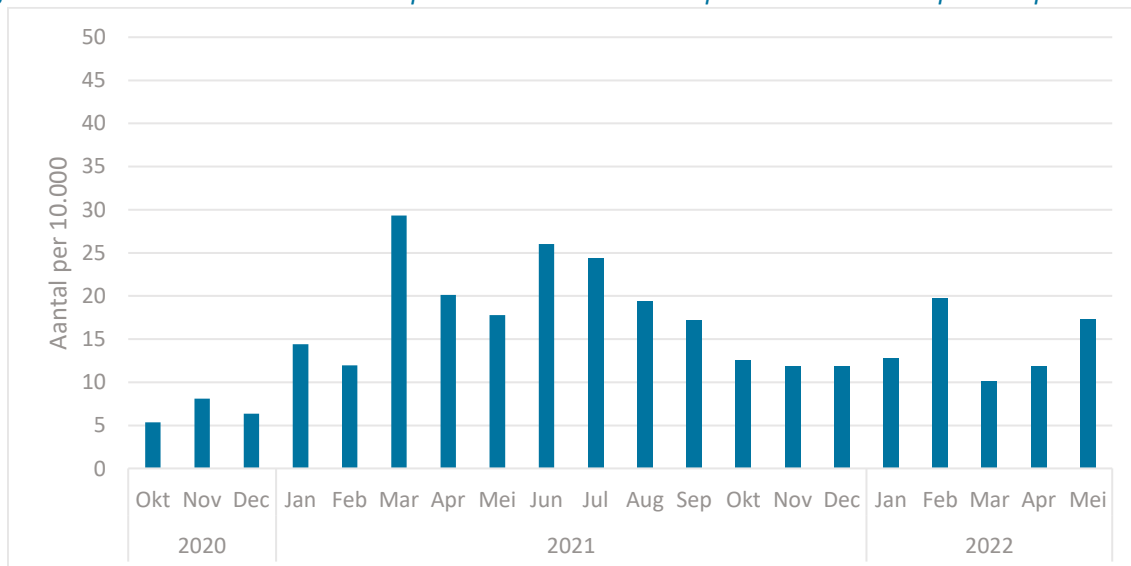
Zorg door de logopedist

Van de 616 behandel episodes in ongeveer 75 praktijken is in kaart gebracht in welke maand die episodes zijn gestart. Van deze 616 behandel episodes konden 475 (77,1%) worden afgesloten (zie Box 1). Van deze afgesloten behandel episodes is de duur van de behandel episode en het aantal zittingen in kaart gebracht.

Aantal nieuw gestarte behandel episodes per maand

In Figuur 4 is het aantal startende behandel episodes bij de logopedist per kalendermaand weergegeven per 10.000 behandel episodes met minimaal één zitting in die maand in de logopedieregistratie. Vanaf het begin van de pandemie loopt het aantal nieuwe behandel episodes voor COVID-19 op. Tussen maart 2021 en september 2021 lag het aantal startende behandel episodes hoger, dan in de periodes daarvoor en daarna. In die periode schommelt het aantal nieuwe behandel episodes tussen de 17 en 30 per 10.000, daarna tussen de 10 en 20 per 10.000.

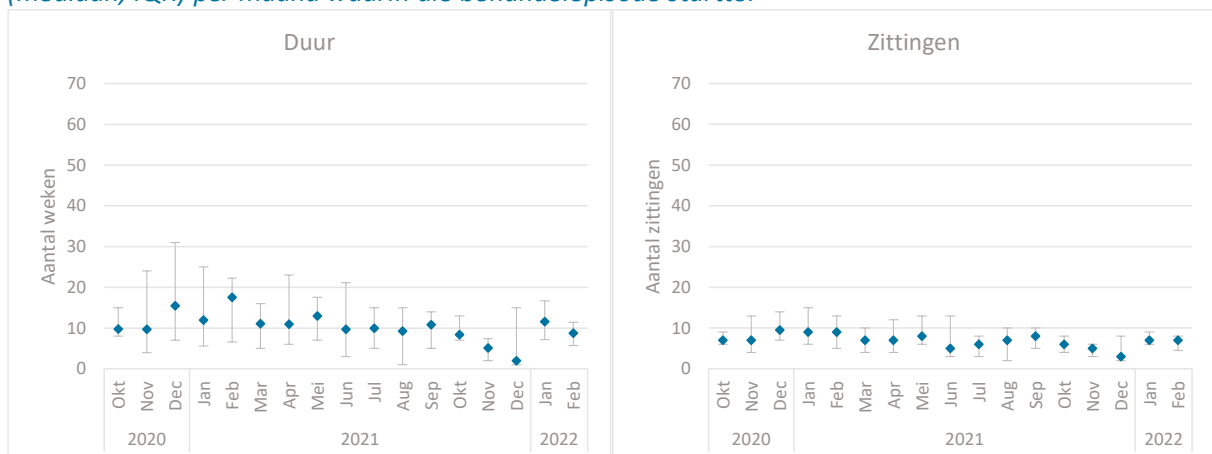
Figuur 4: Aantal startende behandel episodes voor COVID-19 op 10.000 behandel episodes per maand.

Omvang van de zorg

De omvang van de zorg door de eerstelijns logopedist is bepaald op de 475 afgesloten behandel episodes. Een afgesloten behandel episode duurde gemiddeld 10 weken (mediaan; IQR: 5-17) en bestond gemiddeld uit 7 zittingen (mediaan; IQR: 4-11). In Figuur 5 zijn de duur in weken en het aantal zittingen (mediaan en IQR) weergegeven van de afgesloten behandel episodes, per maand waarin de behandel episode is gestart voor de periode oktober 2020 – februari 2022 (zie Box 2). De duur van de behandel episode en het aantal zittingen lijkt te variëren over de tijd zonder heldere trend. Wel lijkt de variabiliteit tussen de behandel episodes in het begin van de pandemie groter dan later in de tijd.

Figuur 5: Duur (in weken, mediaan, IQR) en aantal zittingen van een afgesloten behandelingsperiode (mediaan, IQR) per maand waarin die behandelingsperiode startte.

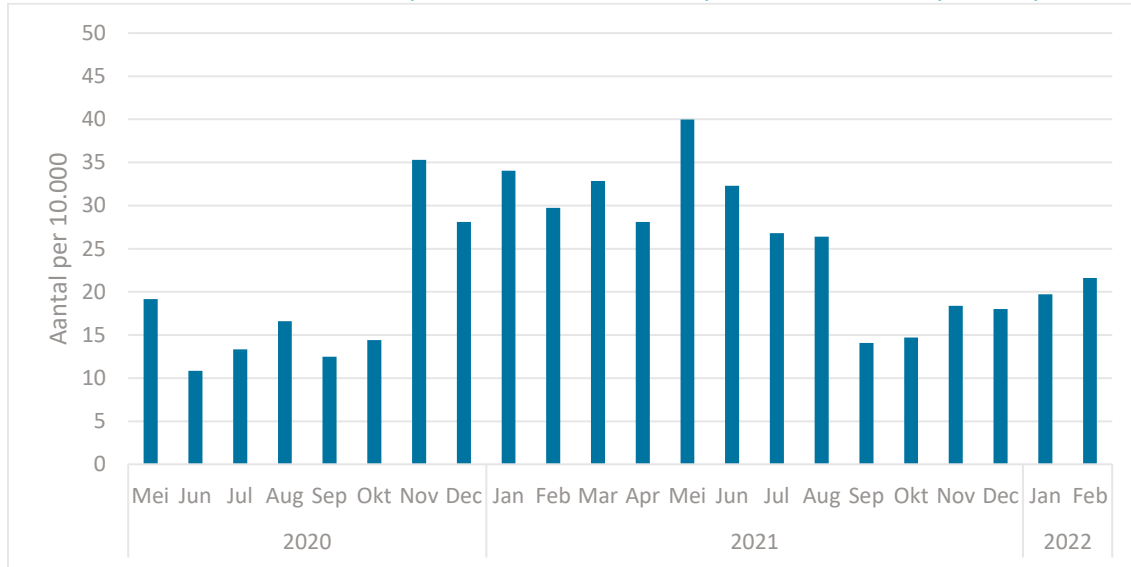
Zorg door de diëtist

In tegenstelling tot de andere paramedische disciplines kan binnen de diëtetiek registratie niet altijd een behandeling voor COVID-19 worden teruggevonden op basis van een diagnose, maar wel op basis van specifieke prestatiecodes (welke worden gebruikt voor de declaratie van de geleverde zorg). Wanneer een patiënt al in behandeling is bij de diëtist kan het voorkomen dat er wel verrichtingen zijn gedeclareerd met specifieke prestatiecodes voor paramedische herstellzorg na COVID-19 zonder dat een nieuwe behandelingsperiode is aangemaakt. Waarschijnlijk is informatie rondom het herstel van COVID-19 wel vastgelegd in het elektronisch patiëntendossier bij de diëtist, maar niet in een veld dat voor de registratie wordt verzameld. Daarom zijn binnen deze registratie alle behandelingsperiodes geselecteerd waarbinnen prestatiecodes voor paramedische herstellzorg na COVID-19 zijn gedeclareerd. Van de 1123 geïncludeerde behandelingsperiodes in ongeveer 65 praktijken is in kaart gebracht wanneer deze een eerste zitting hadden voor COVID-19. Daarnaast is het binnen deze registratie lastig om een einddatum van een behandelingsperiode vast te stellen vanwege de grote tijdsintervallen die vaak voorkomen tussen de zittingen en dus om een behandelingsperiode af te sluiten. Om die reden is het niet mogelijk om voor de zorg door de diëtist de duur van de behandelingsperiode en het aantal zittingen weer te geven en kunnen we alleen het aantal nieuwe gestarte behandelingsperiodes per maand presenteren.

Aantal nieuw gestarte behandelingsperiodes per maand

In Figuur 6 is het aantal eerste zittingen bij de diëtist voor paramedische herstellzorg na COVID-19 binnen een behandelingsperiode weergegeven per kalendermaand per 10.000 behandelingsperiodes met minimaal 1 zitting in die maand. In november 2020 verdubbelde het aantal nieuwe behandelingsperiodes ten opzichte van de eerste maanden van de pandemie. In de zomer van 2021 nam het aantal startende behandelingsperiodes per maand weer af.

Figuur 6: Aantal startende behandel episodes voor COVID-19 op 10.000 behandel episodes per maand.

Beschouwing

Voor alle disciplines is er een stijging zichtbaar van startende behandel episodes vanaf het najaar van 2020, met halverwege 2021 weer een daling. Binnen fysio- en oefentherapie, waarvoor een langere follow-up periode beschikbaar was, stijgt het aantal startende behandel episodes opnieuw in het najaar van 2021. Vanaf juni 2022 ligt het aantal gestarte behandel episodes weer lager. Deze schommelingen in aantal gestarte behandel episodes voor de paramedische herstellzorg van COVID-19 hangen waarschijnlijk samen met de schommelingen in het aantal mensen met COVID-19. In het najaar van 2020 werd een stijging gezien van het geschatte aantal besmettelijke mensen en in juni 2021 een daling.¹ In het najaar van 2021 steeg onder deelnemers aan de infectieradar het percentage deelnemers met COVID-19-achtige klachten en het percentage deelnemers met een positieve test.² De resultaten in deze factsheet lijken deze trends te volgen met een vertraging tussen deze schommelingen in het aantal besmettingen en het starten van nieuwe behandelingen. Daarnaast blijkt uit cijfers van Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn dat de totale zorgomvang in 2020 lager lag dan in 2019.^{3,4} Een stijging van het relatieve aantal gestarte COVID-19 behandel episodes ten opzichte van alle behandel episodes kan dus misschien ook deels verklaard worden door een daling in zittingen binnen behandel episodes voor andere diagnoses dan COVID-19, voornamelijk tijdens de lockdowns aan het begin van de pandemie.

Voor zowel fysio- en oefentherapie als voor logopedie lijkt de variabiliteit in de omvang van de geleverde zorg groter aan het begin van de pandemie en daarna te stabiliseren. Voor fysio- en oefentherapie zijn er geen grote schommelingen in het aantal zittingen binnen een behandel episode en het aantal weken dat die behandel episode duurt: de omvang ligt rond de 21 weken met 19 zittingen. Voor logopedie ligt de omvang van de geleverde paramedische herstellzorg rond de 10 weken met 7 zittingen. Dat met name aan het begin van de pandemie veel variatie te zien is in de geleverde zorg, is waarschijnlijk te verklaren uit het gebrek aan ervaring bij het behandelen van deze nieuwe aandoening. Met het beschikbaar komen van meer kennis konden standpunten, adviezen en handreikingen worden opgesteld en verbeterd, waardoor zorg kon worden verleend op basis van kennis en consensus. Voorbeelden hiervan zijn beroeps-specifieke documenten zoals de KNGF-

standpunten, het behandelplan van de diëtist en de door de logopedisten onderschreven richtlijn van de medische specialisten en huisartsen.⁵⁻⁷

Vervolgonderzoek

In deze factsheet zijn voor de paramedische disciplines fysio- en oefen therapie, logopedie en diëtetiek de algemene patiëntkenmerken van de geanalyseerde populatie en de omvang van de geleverde zorg weergegeven. Het hoge aandeel vrouwen onder patiënten die zorg van de logopedist ontvangen in verhouding met de percentages vrouwen onder de andere populaties is opvallend. De resultaten over het aantal nieuwe behandel episodes en de omvang van de verleende zorg roepen de vraag op in welke mate verschillende factoren samenhangen met het verloop van de paramedische herstell zorg na COVID-19. In een verdiepende studie zal daarom de geregistreerde zorg over de tijd worden gerelateerd aan patiëntkarakteristieken, aan het verloop van de pandemie, zoals het aantal besmettingen in de Nederlandse populatie en de dominante virusvarianten, en aan de context, zoals het beschikbaar komen van vaccins en het verschijnen van beroeps-specifieke standpunten en adviezen.

Het onderzoek

Voor dit onderzoek is gebruikt gemaakt van data uit de registraties van Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn, de Landelijke Database Kwaliteit van Stichting Keurmerk Fysiotherapie (SKF) en de Landelijke Database Oefen therapie van de Vereniging van Oefen therapeuten Cesar en Mensendieck (VvOCM). De frequentie waarmee gegevens verzameld worden verschilt per registratie; voor fysio- en oefen therapie was informatie beschikbaar tot december 2022 en voor diëtetiek en logopedie tot mei 2022. In de analyses zijn de gegevens van fysiotherapie en oefen therapie gecombineerd waarbij voor de verschillende weken binnen deze rapportage informatie beschikbaar was van 729 tot 862 praktijken. De resultaten voor logopedie zijn gebaseerd op informatie vanuit 34 tot 83 praktijken per maand en voor diëtetiek op informatie vanuit 63 tot 69 praktijken per maand. De totale geleverde zorg kan vanwege algemene, inherente schommelingen in geleverde zorg over het jaar en vanwege verschillen in aantal praktijken in de registraties variëren per tijdsperiode in de registratie. De geleverde paramedische herstell zorg voor COVID-19 wordt daarom weergegeven per 10.000 behandel episodes met minimaal één zitting in diezelfde week (fysio- en oefen therapie) of maand (logopedie en diëtetiek) zodat de trend over de tijd zichtbaar wordt.

Meer weten

Het Nivel levert de kennis om de gezondheidszorg in Nederland beter te maken. Dat doen we met hoogwaardig, betrouwbaar en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar thema's met een groot maatschappelijk belang. 'Kennis voor betere zorg' is onze missie. Alle onderzoeken publiceert het Nivel openbaar. U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over coronaonderzoek vindt u op onze website: ga naar <https://www.nivel.nl/nl/corona-centraal>.

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Meijer, W.M., Veldkamp, R. Verburg A.C., Bie R.A. de, Hoogeboom, T.J. Paramedische herstell zorg na COVID-19 – inzicht in verloop van de eerstelijns zorg over de tijd. Utrecht: Nivel, 2023.

Literatuur

1. <https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/landelijk/besmettelijke-mensen> (geraadpleegd op 23 februari 2023);
2. <https://www.infectieradar.nl/results> (geraadpleegd op 23 februari 2023);
3. Veldkamp, R., Kruisselbrink, M., Meijer, W. Zorg door de Fysiotherapeut. Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn: jaarcijfers 2020 en trendcijfers 2017-2020. Utrecht: Nivel, 2022;
4. Veldkamp, R., Kruisselbrink, M., Meijer, W. Zorg door de oefentherapeut: Jaarcijfers 2020 en trendcijfers 2017-2020. Utrecht: Nivel, 2022;
5. <https://www.kngf.nl/kennisplatform/themas/COVID-19> (geraadpleegd op 24 februari 2023);
6. <https://nvdietist.nl/artikelen/behandelplan-van-dietist-binnen-paramedische-herstelzorg-covid-19> (geraadpleegd op 24 februari 2023);
7. [Richtlijn Revalidatie en nazorg bij Covid-19 geautoriseerd - NVLF](#) (geraadpleegd op 24 februari 2023)